

שהזכיר רבינו מודה בהו לישנא קמא דכיון דללישנא קמא אוכל חלב חי פטור ה"ה לכל הדינים שהזכיר רבינו לפי שאין דרך אכילתו בכך. וכ"ת דמרן ז"ל ס"ל דללישנא קמא לא פטרינן כל שאוכל שלא כדרך אכילה אלא באיסורין שאין בהן איסור הנאה אבל באיסורין שיש בהן איסור הנאה חייב אף שאוכל שלא כדרך אכילה וללישנא בתרא אף באיסורי הנאה בעיא דרך אכילה, וממה שכלל רבינו בדיון זה יין נסך שהוא איסור הנאה מזה הכריח מרן דפסק כלישנא בתרא. זה אין הדעת סובלתו דכיון שאינו דרך אכילה מה לי איסורי הנאה מה לי שאינו איסורי הנאה. ועלה בדעתי לומר דמרן ז"ל דקדק ממ"ש רבינו עד שיאכל אותם דרך אכילה וכלישנא קמא משם דקדק מרן ז"ל דתפס לישנא בתרא. וגם זה אינו נוח לי דמאחר שכל הפרטים שהזכיר רבינו הם מוסכמים אף ללישנא קמא לא יצדק בזה לומר כלישנא בתרא ואם איתא דרבינו ז"ל דקדק בדבריו לתפוס כלישנא בתרא היה לו להביא הפרט הנמשך מלישנא בתרא:

והנראה אצלי בדעת רבינו הוא דס"ל דהני תרי לישני לא פליגי אלא דלישנא קמא למעוטי אתא כל שאוכל שלא כדרך אכילה דהיינו אוכל חלב חי וכל הדומים אליו והוה הדין שכתב רבינו שם בפ"ד. ולישנא בתרא באיסורי הנאה שנהנה ולא אכל שפטור לפי שכל דבר אכילה אין הנאותו אלא דרך אכילה אבל אם הניח חלב של שור הנסקל ע"ג מכתו אינו לוקה. ולא משום דחלב אין דרך הנאותו כי אם להדליק או למשוך עורות כמו שפירש"י אלא שכל שהוא שלא כדרך אכילה הוי שלא כדרך הנאותו וה"ה לשאר הנאות כגון אם הדליק בחלב שור הנסקל או משה בו עורות ודין זה הוא מ"ש רבינו שם בפ"ה שכל שנהנה ולא אכל אינו לוקה ומה שפרט התם מכירה או נתינה לאו דוקא דה"ה לשאר הנאות אלא לפי שאלו ההנאות הם כתובים בפירושו בתורה שהרי בנבלה הוצרך הכתוב להחזיר מכירה ונתינה ובטריפה התייר נתינתה לכלב וממילא שהנאות אלו בשאר האיסורין אסורי מש"ה כתב שאף הנאות אלו אין לוקין עליהן. ואפילו את"ל דפליגי הני תרי לישני מ"מ פסק רבינו כלישנא בתרא והא אמרינן דללישנא בתרא כ"ש אוכל חלב כנראה דיותר פשוט הוא לפטור אוכל שלא כדרך אכילה מנהנה שלא כדרך אכילה ומיהו הדין שכתב רבינו שם בפ"ד הוא מוסכם מכל הלשונות...

...יש לחקור בהא דק"ל דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם שלא כדרך הנאותן אם נאמר ג"כ במ"ע דרחמנא אמר תאכל כגון מצה וקרבן פסח אם אכלן שלא כדרך הנאותן אם יצא י"ת. ונראה דלא שנא דכי היכי דבמצות ל"ת דרחמנא אמר לא תאכל אמרינן דאם אכלו שלא כדרך הנאותו דפטור משום דלא מיקרי אכילה ה"נ במ"ע דרחמנא אמר תאכל אם אכלו שלא כדרך הנאותו לא יצא י"ת משום דלא שמיא אכילה אלא שלא ראיתי כעת דין זה בפירושו במ"ע:

5. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת פסחים דף כג/א

(צו) דף כ"ג. ונטעתם ליחיד משמע וכו'. פירש"י דאין דרך רבים לנטוע. **זהו כלל גדול כי כל דיני התורה לא נאמרו רק בכדרכן ולא שלא כדרכן ומשונה האוכל שלא כדרך אכילה פטור, וכן באכילה של מצוה אם אכל שלא כדרך אכילה לא קיים המצוה כמ"ש במל"מ פ"ה מיסודי התורה, וכן באיסורי מלאכה אם עשאן שלא כדרכן פטור לבד בביאה שלא כדרכה** דילפינן מקרא לחיוב:

6. ספר דבר שמואל

שיטת הרמב"ם פ"ח מאכלות אסורות כפי' כל מאכל שהוא אסור כהנהגה אס נהנה ולא אכל ע"ג שמנה או נתן לנתי או לכניס אינו לוקה ומכח אורח מנהג מדות, ע"כ. ונראה כמל"מ שם, דלרמב"ם הא דקאמר הויה חלב שוכי ע"ג מכתו, לאו דוקא אלא כי"ה מנשא עורות או מדליק ולא כדעת רש"י. ופירושו כג"כ אלא דרך הנאותן כיוון אכילה שזכו דרך כהנהגה, ומכח כוונה כמל"מ דלרמב"ם אין חילוק בין נהנה כדרך הנאותו לנהנה שלא כדרך דנשיבס פטור מנשנה ואסור מה"ה.

אבל שיטת הכס"מ דלרמב"ם יש ג' דיונים. א. בדרך אכילתו נשנה. ב. נהנה כדרך, פטור ואסור מה"ה. ג. שלא כדרך אכילה או שלא כדרך הנאותו מדרבנן. ובהקשר עליו במל"מ דל"כ לנח נקט הויה חלב ע"ג מכתו דמותר מה"ה לנשמועין רבנא דל"כ מנשא עורות או מדליק שהוא כדרך הנאותן אפי"ה שאסור מה"ה מ"מ אין לוקין על הנאה, אלא ודאי שאין חילוק בין נהנה כדרך הנאותן ובין נהנה שלא כדרך הנאותן כשיבס אסור מה"ה ואינו נענה אח"י. ועדין לרי"ך ביאור דמ"מ הוי רבנא עפי' כדרך הנאותן דמ"מ פטור ממלקות. ואפ"ל דלרמב"ם הכל מודים דכניחא חלב ע"ג מכתו הוי כדרך הנאותו דכיון דלגבי דידי' שיש לו מכה הוי כדכ"י דחר דידי' אזלין ומ"מ פטור ממלקות כיון שלא נהנה מה ע"י אכילה. וכפי' בגמ' אלא דרך הנאותן כהוונה לאכילה וכמ"ש. וא"ש דלפ"ז אין חידוש יותר במושג עורות ממניח ע"ג מכתו דנשיבס הוא נהנה כדרך הנאה דחר דידי' אזלין. ובי' הלשונות דרי' אצבו ארי' כתב במל"מ דיש לפרשם בני' אפנין. דאפשר לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי אלא שלשן ראשון דיבר רק לענין אכילה, ול"כ נענין הנאה, ועוד אפ"ל דפליגי ופסק הרמב"ם כלישנא בתרא.

והבית הלוי ה"א סי' ל"ב אות ג' כתב להיפך דל"כ סובר דדוקא נהנה שכלכדי"כ פטור ומשכ"כ נהנה כדרך לוקה ולישנא קמא דנקט אכילה שכלכדי"כ פטור, אבל נהנה אפי' כנהנה כדרך הנאותו ג"כ פטור והרמב"ם פוסק כלישנא קמא, אח"י. ויש לדון טובה בדבריו דאין משמיען מלישנא קמא דפטור על הנאה כדעת וכו' כיון דקאמר בגמ' וכ"ש אוכל חלב חי חזין שיותר מסתבר לפטור באוכל שלא כדרך הנאותו מנהנה שכלכדי"כ ומכ"ע גופא נקט ל"כ באוכל דוקא, לנשמועין אבל נהנה חייב גם שכלכדי"כ ול"כ.

ובסברת הרמב"ם שאין לוקה על הנאה אף כנהנה כדרך נאמרו בזה ג' ענינים. א. ה"ה כפי' מאכלים יוכל דבר הראוי לאכילה אין דרך הנאותו אלא דרך אכילה כתיקונו וכו' ולפ"ז הוי אסור כנהנה כדון ח"י שטור שאסור מה"ה ואין לוקין עליו. עכ"ל. וביאור דבריו שהוא ח"ש באכילת הנאה דשלימות הנאה היא ע"י אכילה דוקא. ועפ"י כתב הל"ה דבר שאינו עומד לאכילה מודה הרמב"ם דלוקה על כהנהגה, עיי"ש. ונראה שגם החו' סוברים במק"ח כסברא זו נענין שלא כדרך הנאותו שהוא נגד ח"ש ראה חו' שנועות (כ"י:) ד"ה דמוקין, דל"ש דאמר כ"ש למלקות כי"ה דלוקה אף שלא כדרך הנאותו עיי"ש במהרש"ל ומהר"ב צ"ח בחידושו לנח' שנועות. ויש לעי' לפ"ז בדברי הרמב"ם פ"ז מה' עכו"ם יב"ע וכל הנמנא צניח ע"ז אפי' מ"ס ומלא אסורים כהנהגה מה"ה והאוכל ממנו כל שהוא לוקה עכ"ל. וכיון שנסב"ש לוקה א"כ ילקה גם על כהנהגה ולח"ה נקט הרמב"ם וכל אוכל ול"כ.

ג. המל"מ שם דכיון שלא נחפרת האיסור בפירושו כי אס מדרשא לכך אינו לוקה אלא על האכילה, אח"י. ומכח סברא

זו כתב יד המלך דוכי חלוי בעלגתחא דחוקי ורי אבכו, דלחוקי
דילף מלא ואלכ כוי גרי כלינו כתוב בפירוש גם הנאה וכמיש רשי
הנאה כמציאה לדי אכילה, אצל גרי אבכו דילף לה מנצילה או
מחיותו וכיון דלא אחיה אלגא מדרשא חיו לוקב על הכנאה. אך
לפי מאי מקשה כנמי מאי איכא בן חוקי גרי אבכו יאמר בפשיטות
דאיכא צינייהו אם לוקב על הכנאה. וכתקש בשעבימ כחן דחיתא
צביק (מיא). אי סיד לאיסור הנאה הוא דחיה נכתוב קרא לא יכנה,
ע"כ ולפי דאחתי חקשה דחיתא דחאי לא יאכל אינעריך לביכא
דסקלי מיסקל דחיסור כהנאה ומשום ככי לא כתיב לא יכנה, דאי
כוי כתיב לא יכנה כוי לקי עלה עייש מיש כזה.

ג. דעת החינוך מלה קריג דכיון דאפשר להנאה בלא מעשה הויל
לאו שאין בו מעשה ואטיג דקטעניו מעשה אין לוקין עליו
וכרז המניח צמלימ פיה יסוכיית כ"ח (בדיח ודע דאחר שכתבנו)
כדיא כשם יבן שמועה שיהם כלל זה להרמב"ם. (ראה שרי חמד
כללים מערכת כלי כלל י"ב שכתוב בדברים כזה).

ובאיסור שלא כדרך כנאחן מלאנו כזה גי שיטות א. דעת המ"מ
כנזיל שדימה לחי שיטור סיל דחיסורו הוא מכ"ח וכ"ח
דעת הח"י לפיל דף כ"י. בדיח ודומה. דכשמיסק בחמן חתח תנשילו

7. ספר שאגת אריה - סימן עו

... וכבר כתבתי מזה במקום אחר ע"כ בחידושי. ואגב אורחין למדנו דהאוכל ושותה ביה"כ שלא כדרך אכילה ושתיה חייב,
משום דלא כתיבא גבי' אכילה אלא אשר לא תעונה כתיב והרי לא נתענה:

8. שו"ת כתב סופר אורח חיים סימן קיא

א) הנה מקור דין זה אכילה ושתיה שלכדה"נ ביה"כ יוצא ממקום קדוש מעין הנובע ורבים שתו וישתו מימיו לצמאם ה"ה בעל
שאגת ארי' סי' ע"ג דמפשט פשיטא לי' כיון דלא כתיב אכילה ביה"כ שלא כדרך הנאתן אסור כמו כדה"נ כמו בב"ח וכ"כ וכדומה
דשלכדה"נ אסור משום דלא כתיב אכילה, בהא נחית וסליק בתשובה ודחה הראיות שהיו נראים לו תחלה שמגדתו, אבל לא
מצא ראי' לדבריו, מרוב פשיטותו לדעתו הנשגבה דכן הוא, והנה ראה זה דבר חדש הוא אשר לא שערום לפי קט ידיעתי אבותינו
קמאי דקמאי וגם גאוני בתראי שהם אחריו לא ראינו, הגם שלא ראינו אינו ראי', והואיל ויש בדבר זה נפקותא רבתא אם
שלכדה"נ אסור מדאורייתא או מדרבנן בחולה שיש בו ואין בו סכנה, אם אסור רק מדרבנן מותר להאכיל שלכדה"נ אפי' אין בו
סכנה ואם מדאורייתא אסור, ובחולה שיש בו סכנה יש בו חומרא אם הוא מדרבנן וסגי לחולה כשאוכל שלכדה"נ אסור להאכילו
כדה"נ, אם שלא כדה"נ וכדה"נ שווה ביה"כ, מותר להאכילו אפי' כדה"נ דמ"ש דסוף כ"ס נדחה איסור אכילה ביה"כ, ע"כ שמת
עיני ולבי לדרוש ולחקור ולבדוק אחר חדושו של הש"א, אם יש להם מקום להתקומם לדינא להקל, והנני בתפלה קצרה
תפלת הבינני מאתך דעה ובינה תחונני:

... ועדיין י"ל בכל איסורים דכתיב אכילה כדרך שאוכלים נותן לתוך פיו ונהנה גרונו עד שירד למעיו איכא ג"כ הנאת מעיו והנאת מעיו בלי הנאת גרון
לאו אכילה היא גם לר"ל, אבל ביה"כ דלא כתיב אכילה ותלי' בישוב הדעת, אפשר דחייב בהנאת מעיו לחוד בלי הנאת גרון דמיישב דעת שפיר באפשר,
כך עלה במחשבה לפני בתחילת הרעיון בדין זה דשלא כדה"נ ביה"כ, אבל הראיות שהבאתי יתנו עדיהון דגם שלא כדה"נ כי האי דאין בו הנאת גרונו ויש
בו הנאת מעיו כגון שמערב בו דבר מר וכיוצא בו פטור ביה"כ, הראי' שהבאתי מדאמר ר"ש האוכל נבילה ביה"כ פטור מוכח דאוכל בשר חי ביה"כ
פטור מוכח ג"כ דכשמערב בו דבר מר פטור, דאלת"ה עדיין קשה הא אפשר שחייב כגון שמערב בו דבר מר דאיסור נבילה ליכא ואיסור יו"ה איכא וכן
מוכח מראי' שהבאתי מדקשה לתוס' מג"ל דר"ש ל"ל מוסיף ולא מתרץ דיו"ה מוסיף שלא כדה"נ ש"מ דמותר מוכח ג"כ דכשמערב בו דבר מר דמותר
כמובן, ומן הרמב"ם ג"כ מוכח הכי דהרי כ' דוקא שאכל כדה"נ כגון שקור' ואוכל ביה"כ, אבל שלא כדה"נ וכו' כגון שעירב דבר מר וקאי על כל מה
שכתב אוכל דברים אסורים ואוכל ביה"כ ש"מ דמערב דבר מר פטור ביה"כ כמו בכל איסורים:

וטעמא מאי עכצ"ל או דגם ביה"כ תלי' ביתובא דעתא סגי באכילת גרונו לחוד כמו כל איסורים דמיתב דעת' בהכי וכן הוא בירושלמי פ"ו דתרומות
דביו"ה כ"ג תלי' בהנאת גרונו כמו בכל איסורים, ולפי שחידש לנו אבא מאה"ג ג"צ"ל דביו"ה כ"ג תלי' בהנא' מעיו דלפי ש"ס דילן ביומא ע"ט דמדמה
כותבת דב"המוז ליו"ה, וכמו בב"המוז תלי' בהנאת מעיו כמ"ש תשובה פ"מ ח"ב סי' ר"ו דבב"המוז תלי' במעיו כן י"ה, ואני עשיתי סמוכים לדברי קדשו
מרמב"ם פ"י מהלכ' תרומה, ומדס"ל לרמב"ם דעירב דבר מר ביה"כ פטור צ"ל הגם תלי' בהנאת מעיו היינו הנאת מעיו ג"כ
בעינן דלא מיתב שפיר בהנא' גרונו לחוד, אבל הנאת גרונו ג"כ בעינן דליכא יתוב הדעת בהנאת מעיו בלי הנאת גרונו
ותרתי בעי ביה"כ ועיי' בכ"ז